

Pozdravil je vse navzoče, zlasti še drage goste.

Oglasil se je k besedi deželni poslanec dr. Vekoslav Kukovec, ki je obrazložil otežkočeno delovanje slovenskih poslancev v deželnem zboru ter omenil, da na vsak način mora priti do jasnosti in dela.

Glede izboljšanja učiteljskih plač je podarjal, da krivijo s tem obstrukcijo, kar pa ni prav. Nemeem je to dobrodošel izgovor.

Slovensko učiteljstvo je ob tej priliki pokazalo, da razume tok časa in da ve samostojno političko misliti.

Četudi so jih nemški tovariši hoteli zavesti, da bi pričeli doma delovati proti Graški obstrukciji, se ni dalo naše učiteljstvo vjeti. Ono je bilo s svojim narodom složno.

Do izboljšanja učiteljskega gmoetnega stanja mora priti, v tem so vse stranke v Gradu edine.

Nato so se zborovalcem naznanili sklepi delegacije.

Vse je z nestrpnostjo zrl na ravnatelja Schreinerja, ko je vstal, da predava o Jelici Kellerjevi.

Ker je g. predavatelj obljubil, da objavi v „Popotniku“ spis o tej deklici, ne bomo tukaj obširneje o predmetu razmišljali. Samo omenjamo, da je vladala popolna tihota v dvorani, ko je govoril g. ravnatelj. Prvič zanimiva snov, drugič poljudno in zanimivo predavanje je napravilo na poslušalce globok utisk. To je tudi pričalo živahno ploskanje, ko je govornik nehal.*)

Z občnim zborom je bila vrsta zborovanj končana.

Bela nedelja 1. 1910. je bila lep dan stanovskega delovanja in stanovske zavesti slovenskega štajerskega učiteljstva!

Znamenit izrek.

Slavni češki pisatelj Karel Havliček je zapisal te-le zlate besede: „Naše prepričanje je, da je svoboda brez izobrazbe naroda nemogoča, in zato bo naša glavna skrb z vsemi silami širiti izobrazbo. Le izobraženi narodi so lahko v resnici svobodni!“

Tovariši, tovarišice, imejmo vedno v mislih te zlate besede!

Nekaj podatkov

k predavanju ravnatelja H. Schreinerja o gluho- in slepi Jelici Kellerjevi.

Piše: J. A.

Ker je bil 3. aprila t. l. temeljitemu predavanju ravnatelja H. Schreinerja čas tako pičlo odmerjen, se nisem mogel zglasiti k besedi; zato podajam tem potom nekaj misli o tem čudeznem pojavu, ki ga je gospod predavatelj tako mojstrsko svojim poslušalcem opisal — na podlagi lastne izkušnje.

Ko sem se učil pred desetimi leti na dunajskih zavodih gluho- in slepih poučevati in sem po prebitem specialnem izpitu v svrhu izpolnitve svojega znanja obiskal več gluho- in slepih tja gor do Berlina, so ravno pričeli pisati razni ameriški listi o čudovitih Jelici Kellerjevi. Vsi učitelji gluho- in slepih — in med temi so bili jako sloveči strokovnjaki — ki sem z njimi takrat o tem skoro neverjetnem slučaju govoril, so tedaj smatrali ta pojav za navadno ameriško časopisno raco.

Pozneje, ko sem že samostojno poučeval v prvem in drugem šolskem letu na gluho- in slepih vidi uspehe lastnega truda, je izšla ona knjiga, v kateri Jelica Kellerjeva priobčujo svoj životospis, sem verjel že bolj v možnost tega osamljenega, res čudovitega pojava na dušeslovnem polju. Pripisoval sem razne izraze, ki jih je napisala Jelica Kellerjeva v omenjeni knjigi — kakor opis barv, narave, solnčne luči itd. — le sugestiji, ker je občevala s polnočutno svojo učiteljico in čitala le knjige, ki so jih z istimi izrazi spisali le polnočutni pisatelji. Da bi slepec tudi potom tipa mogel ločiti barve in sploh one vtiske, ki nam jih podaja le vid — to je popolnoma izključeno.

Vse drugače pa je s akustičnimi pojavi, ki jih sprejemamo potom sluha. Pri teh pridejo tresljaji od njihovega provzročitelja do bobniča, po slušnih koščicah do labirinta in in slušnega živeca ter po tem v oni del možgan, ki te vtiske sprejemajo. To se vrši tako hitro, da pri govorjenju niti posameznih glasov ne slišimo, marveč le glasovne skupine-besede.

*) Opozarjamo na tozadovni članek v današnjem listu. Uredn.

Enako pot odnotraj naven napravljajo naše mišljenje v zvezi z govorjenjem. Ker sprejema polnočuten človek govor potom sluha — to je tresljaje, ki jih provzročajo naši govorni organi, tvoreč glasnike — tudi v govorjeni besedi misli, in sicer tudi tako hitro, da ne misli tu na posamezne glasnike, ampak le glasovne skupine.

Kar hoče človek povedati, najprej misli. Iz onega dela možgan, koder se proizvaja misel, se bliskoma po drugem delu možgan ukaže onim živcem, ki so v neposrednji zvezi z mišicami, ki govorne organe in dihalna raztezajo in krčijo tako, da tvorijo posamezne glasove in glasovne skupine. Vse to se vrši tako hipno in se od nežne mladosti tako naravnim putem razvija in izpopolnjuje, da odrastel človek na to ne pazi in niti ne misli. Tako pri polnočutnem človeku.

Poglejmo si sedaj dete, ki je slepo rojeno ali je v prvih mesecih, oziroma letih izgubilo vid! Kako se to razvija? Prav enako kot polnočutno — v posameznih slučajih morda malo počasneje, a vendar istim putem kakor to. Prisvoji si govorjenje in misli, v govorjeni besedi — torej je v tem bistveno enako polnočutnemu človeku.

Vse drugače pa je z rojenim glušcem ali zgodaj oglušelim človekom. Ko njegov vidni živec prične sprejemati to, kar se mu v očesu zrcali, sprejema to čisto individualno — po svoje. Nikdar ni čul mile materine govornice, niti ne pozna ljubkih izrazov negovanja. Ne ve, kaj je prav in ni prav, ker ga ne more nihče poučiti. Poleg tega se še takim nesrečnim otrokom — saj obupanim staršem ni šteti tega v zlo — navadno vse dopušča in tako postane tak otrok poleg tega, da je čisto divji, še neizrečno trmast. Kako pa ti nesrečnejši mislijo? Tako, kakor so vnaue vtiske sprejemali — v podobah.

Primerjalo bi se lahko misli gluščeve s kinematografom. Tako se vrste njegove misli — slika za sliko. V tem je torej glušec bistveno popolnoma drugačen človek od polnočutnega ali od slepeca.

Glušce pa delimo v tri glavne skupine.

1.) Popolnoma gluhe, pri katerih je slušni živec totalno uničen. Nemec jim pravi Stocktaube.

2.) One glušce, ki prav močen ropot — strel, grom itd. — slišijo. Nemec jih nazivlje Schallhörende.

3.) Prištevamo k njim tudi tiste, ki na uho močno izgovorjene vokale slišijo. Nemec jim pravi Vokalhörende.

Glušci vseh treh vrst se zamorejo uspešno le potom artikulacije poučevati. Artikulacijo imenujemo pouk, ki prisvoji s pomočjo tipa in vida glušcu glasovno govorjenje. S pomočjo imenovanih čutov se nauči glušca najprej pravilno dihati in govorne organe pravilno postavljati ter končno vibriranja raznih mišic govornih organov, da v zvezi s pravilnim dihanjem tvorijo glasove. Da je pri tem trudapolnem delu tip glavni pripomoček, ve le oni, ki je že 10 mesecev poučeval po 5 do 6 ur na dan ves čas tako, da je objemala ena učenčeva dlan njegovo grlo in podbradek, druga pa isto na učenca samem.

Podrobneje se tu ne morem spuščati v opis tega poduka, ker to ni tu moj namen. Toliko se mi je za razumevanje naslednjih mojih trditvev zdelo potrebno.

Slehnemu je znano, da naša levica ni tako močna in spretna kot desnica, ker delamo in opravljamo glavno vse le z desnico. Ako si posameznik pokvari, oziroma izgubi desnico, potem je šele prisiljen rabiti levico, ki se z vajo enako izpopolni in izkrepi kakor desnica. Angleži in Američani že v ljudski šoli vadijo poleg desnice tudi levico, n. pr. pri pisanju, risanju i. t. d.

Kakor je z udi človeškega telesa vidno in samo obsebi umevno, tako se godi z našimi čutili — le bolj prikrito.

Če izgubi človek vid ali sluh ali če se brez teh čutov rodi mora stopiti v službo in se intenzivneje razviti drugi čut; pri slepih sluh in tip — pri glušcih vid in tip — pri obeh torej tip — le manje vonj in okus.

Tip mora torej pomagati ne samo slepecu, ampak tudi glušcu. Tip slednjemu pripomore, da se mu prisvoji govorjenje, ki ga ni in ne bo nikdar slišal — pa se vendar s polnočutnimi lahko meni in znjimi govori. Ta čut, ki je pravzaprav pomagal glušcu, da se mu je odprl svet in da je pričel pravilno umevati to, kar je videl — ta čut ga je preobrazil šele v pravega človeka, ki mu je pod do nadaljne izobrazbe odprta. Da je pa ta čut pri glušcih

in slepih bolje razvit kot pri polnočutnih, je popolnoma naravno, zakaj zadnji ga toliko ne rabijo — slepecem in glušcem je pa neobhodno potreben.

Pri artikulaciji, kjer je tip glavni pripomoček, da se glasovno govorjenje prisvoji tudi glušcem se tudi le-ta silno razvija in izpopolnjuje. Ne samo, da čuti glušec ritem, ampak tip njegov se tako izpopolni, da loči tudi posamezne tresljaje med seboj. Naj navedem mimogrede dogodek, ki sem ga doživel pred 10 leti na Dunaju!

V predpustnem času je bilo, ko dobim vabilo na ples gluho- in slepih. Kar debelo sem gledal in mislil najprej, da je to kaka šala ali velikomestna reklama. Ko sem pa razvidel iz vabila, da se vrši ta ples res v onih lokalih, koder se shajajo dunajski gluho- in slepi, združeni v raznih društvih, sem prav težko pričakoval onega dne.

Ko pridem na plesišče, vidim veselo vrvenje in gibanje, skoro živahneje kot na veselici polnočutnih. Vojaška godba je igrala a silno glasno. Opazil sem, da so v orkestru podvojeni vsi oni instrumenti, ki proizvajajo močne glasove. Kaj pa plesalci? Čisto pravilno kretanje, plesanje pravilno — veseli in zadovoljni obrazi plesalk — nisem si mogel misliti, da bi bili to glušci. Povprašam torej navzočega znanca — tovariša iz neke dunajske gluho- in slepišnice — kje so vendar gluho- in slepi? „Na plesišču — več jih je, kot polnočutnih prepričajte se sami!“ mi odgovori.

Pristopim torej k prvi prosti dami — in po običajnem poklonu zaplešem poskočen dunajski valček... pa plesala je tako pravilno in lahko, da sem mislil: Dobil sem slučajno polnočutno plesalko. Med plesom, ko se človek malo oddahne od vrtenja in čaka na vrzelj, skozi katero bo nadaljeval svoje delo — ogovorim plesalko. Ne odgovori mi ničesa. Misleč, da me zaradi glasne godbe ni razumela; ponovim ogovor glasneje. Nič! Sedaj sem pač dvomil, da bi slišala — zato postojim na dobro razsvetljenem prostoru — plesalka me pogleda — jaz pa ponovim počasi in razločno artikulajoč prejšnje vprašanje, in umela me je. Govorila je precej dobro in razločno, a bila je čisto gluha.

Kmalom sem se prepričal, da je večina dam bilo na tej veselici gluho- in slepih — le „garde“ so se večinoma glasno pomenkovale. Opazoval sem posamezne pare in se prepričal, da glušec z gluško ravno tako dobro in pravilno pleše. V sredi dvorane je stal učitelj plesa in pazil na red. Godba doigra komad — nekateri pari se še sugestivno vrte, da jih hiti učitelj ustavljati.

Da so plesali prav v lepem redu kadriljo, ki jo je omenjeni učitelj z besedo in gestami aranžiral, ni bilo več tako čudno videti. Zabaval sem se prav imenitno na tem plesu in se mnogo naučil. Prepričan sem bil, da je tip glušcu veliko nadomestilo sluha in se mora jako fino razviti, ter sklenil, povečati pri svojem prihodnjem poklicu največjo pozornost razvitku tega čuta.

Na nekaterih avstrijskih zavodih za gluho- in slepe sem dobil leta 1900 še ostanek takomenovanih slušnih vaj. V posebni učni sobi so bili bobni, činele, trompete in razni taki instrumenti, ki se z njimi proizvaja močne glasove. V Nemčiji jih nisem našel več, a pravili so mi, da so te vaje tudi gojili, končno pa po hudih in viharjih debatah na nekem zboru učiteljev gluho- in slepih prišli do zaključka, da se te vaje, ki pouku nič ne koristijo, opuste. Kako pa se je prišlo do teh vaj? Pred kakimi 15 do 20 leti je na dunajski medicini neki profesor specialista za ušesne bolezni imel pacienta, ki je bil gluhi, a se je potom artikulacije naučil govoriti. Profesor je neki dan opazil, da je njegov pacient izgovoril nek samoglasnik, ki se je nahajal v ravno kar poprej od njega izgovorjeni besedi, dasi so se njegova usta nahajala za pacientovo glavo, da jih ni mogel videti. Izgovarjal mu je potem posamezne vokale za tilnikom, in glušec mu jih je pravilno odgovarjal. Tako je delal dlje časa s tem in še z drugimi glušci različne poizkuse in končno sestavil neko navodilo s trditvijo, da se z raznimi slušnimi vajami, to je proizvajanjem močnih glasov z različnimi instrumenti, glušcem sluh izboljšuje in tako je mogoče jih na ta način zdraviti. Dovolilo se mu je tudi, da je te svoje vaje in poizkuse redno gojil na nekem dunajskem zavodu za gluho- in slepe. Spravil je vse stvar v javnost in svojo trditvev s takimi dokazi podprl, da mu je večina učiteljev gluho- in slepih verjela in zavod za zavodom je pričel uvajati razne take slušne vaje, ki jih je še izpopolnila fantazija posameznikov. Razni strokovni in drugi listi so v bombastičnih člankih oznanjali svetu: Glušci se dajo ozdraviti! — To pa ni trajalo dolgo. Poleg pristašev je imel omenjeni profesor tudi nasprotnike v novoobjavljeni metodi zdravljenja. To so bili oni učitelji gluho- in slepih, ki so poučevali mnogo let gluho- in slepe le potom artikulacije in so končno profesorju in svojim tovarišem, ki so šli za njim, dokazali, da se je možak sila motil. Dotični pacient glušec ni namreč slišal teh glasov, ampak jih je na tilniku, ker jih je profesor v bližini tega izgovarjal — čutil in razločeval tresljaje, ki jih je provzročil govorni organ pri izgovarjanju. Tip njegov se je pa pri artikulaciji tako razvil in izpopolnil, da je ločil tresljaje posameznih vokalov. Tako je bilo z vsemi tedanjimi pacienti, in zavod za zavodom je pričel opuščati ravno kar omenjene slušne vaje, in menda ni dandanes več gluho- in slepišnice, ki bi jih še gojila.

Ta pojav nam kaže, kako se z artikulacijskim poukom razvije in izpopolni pri glušcih tip.

Ko sem v letih 1900 do 1902 poučeval sam gluho- in slepe in dobil v prvem šolskem letu dvanaestero teh nesrečnejšev, sem predelal artikulacijo v osmih in pol mesecih in dosegel, da je vseh dvanaest otrok izgovarjalo vsako besedo in odgledovalo mi od ust ter molilo — mehanično seveda — „Oče naš“ — in „Češčena si Marija“.

Pri artikulacijskem pouku sem opazil, kako se je razvijal glušcem tip. Koncem prvega šolskega leta, zlasti pa v drugem šolskem letu sem obračal vso pozornost razvitku tega čuta. Prilike in časa sem imel dovolj izven šolskih ur, ko sem imel vsaki tretji dan nadzorovalno službo ter bil toliko časa pri otrokih, da so legli k počitku. Razne igre so mi dale že priliko, opaziti razvoj in napredek tipa.

Igrali so otroci tudi igro slepe miši. Tu je dotični, ki so se mu zavezali oči, izgubil še vid in bil sedaj podoben Jelici Kellerjevi. Pa kako spretno je lovil in ko je koga zagrabil, ga je tudi imenoval. Spoznal ga je s tipom po obleki in velikosti skoraj tako hitro kot bi ga videl. Delal sem zlasti artikulacijske poizkuse in spoznal, kako se tip razvija in izpopolnjuje. V drugem šol. letu mi je vsak moj učenec že izgovoril glasnike (vokale), ki sem mu jih govoril na tilnik ali v dlan tako, da ni videl mojih ust, ampak čutil in razločil tresljaje pri izgovarjanju posameznih vokalov. Bolj nadarjeni med njimi so tudi že občutili tresljaje posameznih krajših glasovnih skupin — krajše besede, pri katerih je vezal 2 vokala le en konzont, to pa tudi oni, pri katerih je bil slušni živec popolnoma uničen in ki bi ne slišali niti strela iz topa niti groma.

Pri posameznih sem opazil, da so čutili, eno roko na mojem, drugo pa na svojem grlu držeč, tresljaje posameznih vokalov tako dobro, da sem jih spravil v višino in nižino od 2—3 intervalov.

Kar službujem na štajerskem, sem poučeval le enega glušca dobrega pol leta. Ta glušec je predelal v prvih dveh šol. letih slovensko artikulacijo v Gorici, pozneje se je pa šolal na graški gluho- in slepišnici večina le pismenim potom in z gestikulacijo. Govorni organi so mu že odreenili, in izgovarjal je posamezne besede in besedne skupine jako nerazločno; zato se je privadil občevanja s polnočutnimi — pismenim potom.

Predelal sem žnjim na novo artikulacijo — slovensko in nemško abecedo in glasovne skupine obeh jezikov. Prvi mesec sva občevala le pismo, ker me on ni umel, zakaj tudi jako slabo je odgledoval, njega pa jaz nisem umel, ker je jako slabo in nerazločno govoril. Bilo mu je že 20 let. Kmalom sem pa videl uspeh svojega truda. Po predelani artikulaciji sem pričel z raznimi govornimi vajami in s čitanjem. Čital je lepo glasno in razločno in govoril tako, da je marsikateri njegov znanec mislil, da se mu sluh vrača. Bil je pa in ostal bo vedno popolnoma gluhi. Tega glušca sem pripravil, da je pričel pri artikulaciji posameznih vokalov v višino in zopet v nižino do 5 intervalov. Pri čitanju je že pazil na to, da je pri večji glas povzdignil in pri piki z glasom padel, kakor delamo polnočutni. Če bi se bil ta glušec v šolski dobi 6 do 8 let pravilno in le potom artikulacije poučeval, bi bil govoril tako dobro, da bi se skoro ne opazilo, da je gluhi. A staro orodje popravljati — ne napraviš nikdar tako trpežno in dobro, kot bi izdelal novo.

Pri glušcih, ki so se potom ročnega ali prstnega alfabeta z gestikulacijo izobraževali,